

Produktiva prepositioner? Lexikalisering och syntaktisk status hos flerordsprepositioner i modern svenska

Matilda Edgren

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet

matilda.edgren@nordiska.uu.se

Det finns goda skäl att anta att vissa vanligt förekommande uttryck med mönstret preposition–substantiv–preposition (PNP), t.ex. *i stället för* och *på grund av*, lagras i vårt mentala lexikon som fasta enheter. De kallas i Svenska Akademiens grammatik (SAG) för *flerordsprepositioner* och beskrivs fungera syntaktiskt som enkla prepositioner. En central fråga i sammanhanget är hur flerordsprepositioner ska avgränsas från produktivt bildade strukturer av samma slag. Denna fråga har åtminstone för svenskans vidkommande fått ganska lite uppmärksamhet, och SAG konstaterar endast att flerordsprepositioner inte går att tydligt avgränsa (SAG II 718–719).

För engelskans del har emellertid flerordsprepositionerna fått större uppmärksamhet, och främst gäller det hur dessa s.k. PNP-konstruktioner ska tolkas syntaktiskt. Hoffman (2005:26) argumenterar t.ex. för att alla engelska PNP-konstruktioner lagras som fasta enheter och framlockas i "complete chunks" vid språkproduktion. Seppänen et al. (1994) hävdar motsatsen: inga PNP-konstruktioner är huvuden i prepositionsfraser, utan produktivt bildade strukturer.

I mitt pågående avhandlingsprojekt undersöker jag PNP-konstruktioner i svenskan utifrån olika aspekter: vilken status de har i dag och hur de har uppstått historiskt. I föredraget presenterar jag en del av den synkrona undersökningen. Till skillnad från Hoffman (2005) och Seppänen et al. (1994) är jag inte av uppfattningen att alla PNP-konstruktioner i ett språk har samma grammatiska status; om de har lexikaliserats från att ha varit produktivt bildade borde de rimligen också uppvisa olika hög grad av lexikalisering. Syftet med studien jag presenterar är således inte att argumentera för att svenskans PNP-konstruktioner är eller inte är huvuden i prepositionsfraser, utan i stället att beskriva deras grad av lexikalisering.

En produktivt bildad struktur med mönstret preposition–substantiv–preposition, så som *med handen i (fickan)*, kan – till skillnad från en helt lexikaliserad – varieras språkligt, t.ex. *med en hand i (fickan)*. Därför består metoden i att jag, med utgångspunkt i Quirk et al. 1985, Hoffman 2005 och Seppänen et al. 1994, applicerar ett batteri av konstituenttester på ett urval av ca 30 svenska PNP-konstruktioner. Utifrån resultatet av konstituenttesterna ska jag i mitt föredrag föra en diskussion om vad graden av lexikalisering kan tänkas innebära för konstruktionernas syntaktiska status. Sammantaget kan en sådan diskussion bidra till att kasta ljus över hur flerordsprepositioner som kategori kan avgränsas i svenskan, men också ge ett bidrag till en mer teoretisk debatt om konstruktionens syntaktiska status.

Litteratur:

- Hoffmann, S. (2005). *Grammaticalization and English complex prepositions: a corpus-based study*, 1st edn, Routledge, London; New York.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G. & Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London: Longman.
- Seppänen, A., Bowen, R. & Trotta, J. (1994). 'On the so-called complex prepositions', *Studia Anglica Posnaniensia*, 29: 3–29.
- SAG=Svenska Akademiens grammatik. (1999). II. Utg. av Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. Stockholm: Norstedts Ordbok.